

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ПОЛЕДЕЛСКО ПРОИЗВОДСТВО

- ИЗБОРНА -

IV ГОДИНА

ЗЕМЈОДЕЛСКО-ВЕТЕРИНАРНА СТРУКА

Техничар за фармерско производство

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ПОЛЕДЕЛСКО ПРОИЗВОДСТВО

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: техничар за фармерско производство

1.2.2. Струка: земјоделско - ветеринарна

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 66 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Изборен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по предметот *поледелско производство - изборна програма* ученикот стекнува знаења и вештини и се оспособува:

- да ги познава својствата на тутунот;
- да го објаснува дејството на ферментите кај тутунот;
- да ја објаснува ферментацијата на тутунот;
- да разликува сезонска од вонсезонска ферментација на тутунот;
- да ја објаснува подготовката на тутунот во процесот на фабрикација;
- да разликува производство на обични и филтер цигари;
- да ги објаснува постапките при пакувањето на цигарите;
- да ги познава начините за подобрување на квалитетот на цигарите;
- да ги разликува останатите тутунски преработки;
- да ја сфаќа важноста на заштитата при ферментација и фабрикација на тутунот.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставните содржини, односно за постигнување на поставените цели по предметот *поледелско производство - изборна програма* потребно е ученикот да поседува претходни знаења од наставниот предмет поледелско производство - изборна програма што се изучува во III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. КАТАЛИЗАТОРИ	4	Ученикои: <ul style="list-style-type: none"> - да ги познава ферментите како катализатори; - да објаснува кога ферментот врши хидролиза, а кога синтеза; - да ги познава факторите што влијаат врз дејството на ферментите; - да ги објаснува карактеристиките на поважните ферменти во тутунот.	<ul style="list-style-type: none"> - Воведување во ферментативниот процес; - презентирање за значењето на ферментите во разложувањето на органската материја во внатрешниот состав на листот.	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава
2. СОСТАВ И СВОЈСТВА НА ТУТУНОТ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава својствата на тутунот; - да ја познава поврзаноста на органските материи со квалитетот на тутунот; - да ги познава промените на органските материи во текот на ферментацијата на тутунот;	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрирање на колекција со збирка на тутунски лисја; - презентирање на разлики меѓу здрави тутунски листови и тутунски листови со променет состав и нарушени својства.	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава

		<ul style="list-style-type: none"> - да ги објаснува дегустативните својства на тутунот; - да ги познава промените на дегустативните својства за време на ферментацијата на тутунот. 		
3. ФЕРМЕНТАЦИЈА НА ТУТУН	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава факторите за отпочнувањето, текот, карактерот и завршувањето на ферментацијата на тутунот; - да ги опишува знаците на ферментација; - да го препознава ферментираниот тутун според знаците на ферментација; - да ги објаснува причините и условите за појава на мувлите; - да ги препознава мувлите кај тутунот; - да ги објаснува штетите кај тутунот, предизвикани од мувлите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување за значењето на климатските фактори врз промените во составот на тутунскиот материјал; - користење на хербарски материјал со различни видови на мувла кај тутунот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава
4. СЕЗОНСКА ФЕРМЕНТАЦИЈА НА ОРИЕНТАЛНИТЕ ТУТУНИ	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да го познава рекласирањето на тутунот според квалитетните одлики; - да го опишува технолошкиот процес за сезонска ферментација на тутунот; 	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрирање на макети од сталажи за сезонска ферментација; - презентирање на прегледи на тутунот во текот на подготовката и во текот на самиот 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава

		<ul style="list-style-type: none"> - да го познава влијанието на надворешните и амбиенталните услови врз промените во тутунот; - да ги познава постапките за извршување на прегледите во текот и по завршувањето на ферментативниот процес. 	процес.	
5. ВОНСЕЗОНСКА ФЕРМЕНТАЦИЈА НА ОРИЕНТАЛСКИ ТУТУНИ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува што е температурен режим; - да го познава температурниот режим за одреден тип и класа на тутун; - да ги познава условите за изведување на вонсезонска ферментација со кондициониран воздух; - да ја објаснува подготовката на тутунот, ферм-коморите, уредите за кондиционирање и контролните инструменти при ферментација; - да ги познава фазите на процесот и условите во одделни фази; - да ги набројува мерките што се преземаат по ферментацијата; - да ја објаснува подготовката на тутунот за експедиција. 	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрирање и изработка на шаржи од различни температурни режими; - демонстрирање на палети на кои се редат балите; - презентирање на макета од климоагротот за кондиционирање на воздухот; - презентирање на шеми и слики од ферментативни комори и грчки сталажи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава

6. ЗАДАЧА И ЗНАЧЕЊЕ НА ФАБРИКАЦИЈАТА	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да го сфаќа значењето на тутунот како индустриска култура; - да го опишува историскиот развој на фабрикацијата во светот и кај нас; - да ги познава тутунските преработки и нивната употреба; - да ги објаснува производството и потрошувачката на тутунските производи; - да ги разликува типовите тутун кои учествуваат при изработката на бленд цигарите; - да ги познава недостатоците и оштетувањата кај тутунот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување за фабрикацијата како индустриска гранка за преработка на тутунот; - објаснување за значењето и перспективите на фабрикацијата; - демонстрирање на слики, тутуни за различна примена, лулиња и др.; - организирање посета на музеј за тутун, институт и тутунски преработки. 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава
7. ПОДГОТОВКА НА ТУТУНОТ ВО ФАБРИКАЦИЈА ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЦИГАРИ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја објаснува набавката, сместувањето и чувањето на тутунот во фабричките магацини; - да ги познава условите за чување на тутунот во фабричките магацини; - да го сфаќа значењето на влажење на тутунот; - да го објаснува начинот на работа на вакуум комората; - да ја објаснува причината за изжилување на крупнолисните тутуни; 	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрирање на шема од магацинско сместување на тутунот; - објаснување за неопходноста од претходно влажење на тутунот; - демонстрирање на шеми за стрипсирање на крупнолисните тутуни; - демонстрирање на 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава

		<ul style="list-style-type: none"> - да ги истакнува предностите на употребата на тутунските ребра во производството на цигари; - да го сфаќа значењето на рецептурата при производството на цигари; - да го сфаќа значењето на харманирањето; - да ги разликува начините на харманирање; - да ги објаснува начините на режење на тутунот; - да ја истакнува потребата од режан тутун при изработката на цигари. 	<p>шеми и табели за подготовка на рецептура;</p> <ul style="list-style-type: none"> - презентирање на режан тутун; - организирање вежби за испитување на влакнатоста на режаниот тутун. 	
8. ИЗРАБОТКА И ПАКУВАЊЕ НА ФИЛТЕР ЦИГАРИ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да го сфаќа значењето на подготовката на тутунот за изработка на цигари; - да ги набројува постапките при изработка на цигари; - да разликува обични и филтер цигари; - да ги идентификува апаратите на машината за изработка на цигари; - да го опишува начинот на пакување на цигарите; - да ги воочува разликите помеѓу тврдо и меко пакување. 	<ul style="list-style-type: none"> - Истакнување на потребата за подготовката на тутунот за изработка на цигари; - презентирање на различни видови обични и филтер цигари; - демонстрирање на различни паковки за цигари; - организирање посета на фабрика за цигари. 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава

<p>9. ПРОЦЕНА И ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ЦИГАРИТЕ</p>	<p>6</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги опишува постапките за подобрување на квалитетот на цигарите; - да го сфаќа значењето на ароматичните материи; - да ги разликува начините за процена на квалитетот на цигарите; - да разликува физичка, хемиска или дегустативна метода при процена на квалитетот на цигарите; - да ги познава репроматеријалите за изработка и пакување на цигарите; - да го сфаќа значењето на контролата во технолошкиот процес при фабриката на цигарите; - да ја објаснува контролата на тутунот во подготвителното одделение и контролата при изработката и пакувањето на цигарите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Нагласување на разликите помеѓу физичкиот и хемискиот начин за подобрување на квалитетот на цигарите; - истакнување на значењето за процена на квалитетот на цигарите; - демонстрирање на распознавање и примена на репроматеријалите за изработка и пакување на цигарите; - организирање вежби за контрола на технолошкиот процес при фабриката на цигарите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава
--	-----------------	--	--	--

10. ДРУГИ ТУТУНСКИ ПЕРЕРАБОТКИ	4	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава компонентите што се користат во процесот на изработка на тутунско фолио; - да го сфаќа значењето на употребата на тутунското фолио при изработката на бленд цигарите; - да ги разликува другите тутунски преработки; - да ги разликува начините за производство на пури; - да разликува подготовка на тутун за шмркање и за цвакање. 	<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрирање на тутунско фолио; - истакнување на потребата од примена на тутунско фолио; - демонстрирање на други тутунски преработки: пури, тутун за цвакање и тутун за шмркање (бурмут). 	<ul style="list-style-type: none"> - Поледелско производство - Практична настава
---------------------------------------	----------	--	---	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

Програмските содржини по предметот *поледелско производство - изборна програма* имаат теоретски карактер и практично стручно значење, значи треба да се реализираат и вежби на практични операции и работни задачи. Поради тоа, во наставниот процес е потребна примена на разновидни наставни форми и методи. Така, покрај фронталните предавања, потребна е почеста работа со учениците во групи, парови и индивидуално. Постојат, исто така, можности за примена на разновидни наставни методи, односно постапки: покажување, објаснување, опишување, предавање, дискусија, работа на текст, Интернет пребарување, практична работа.

Во наставниот процес наставникот ја планира, организира и реализира наставата преку дефинирање и конкретизирање на задачите на часот и притоа врши усни излагања, објаснувања, демонстрирања, пишување и цртање на табла, давање инструкции.

Активноста на учениците се состои во: слушање, набљудување, прибележување, вежбање, поставување прашања, изведување на практични работи, домашни задачи и сл.

4.3. Организација и реализација на наставата

Наставата по предметот *Ѓоледелско ЃроизводсЃво - изборна Ѓроѓрама* се остварува преку предавања кои ќе се реализираат во училници, кабинети, лаборатории. Покрај предавањата треба да се изведуваат вежби, практични операции и работни задачи во училишните економии и тутунски комбинати надвор од училиштето. Притоа, потребно е реализирањето на наставата да се остварува и преку блок часови за вежби со учениците во групи, парови и индивидуално.

4.4. Наставни средства и помагала

Во наставниот процес се користат разновидни наставни средства и помагала: цртежи, филмови, дијафилмови, слики за графоскоп, текст, прибор за фабрикација на тутун, апарати, компјутер, збирка на видови тутун (хербариум), збирка на цигари и сл.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Следењето и оценувањето на постигањата на учениците треба да се врши плански, систематски и континуирано во текот на учебната година. Тоа се остварува во соработка со сите ученици преку разновидни форми и постапки: усни проверки, писмени задачи, тестови, проверки на домашни задачи, оценување на практичните способности на учениците при вршење на вежбите, практичните операции, работните задачи и сл.

Во текот на учебната година знаењата на учениците се оценуваат најмалку со две оценки во текот на полугодieto, а се утврдуваат и полугодишни и годишни оценки.

Доколку ученикот не постигне резултати во реализирањето на конкретните цели на програмата, се постапува согласно законската регулатива за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по овој наставен предмет треба да поседува лични, професионални и педагошки карактеристики, да е психофизички здрав, да е комуникативен и отворен за соработка, да поседува високи етички вредности, да го применува литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да стекнал соодветно стручно образование, со и без работно искуство, да ја сака наставничката професија, да е добар организатор, креативен и способен за иновации во наставната технологија и постојано да се самообразува во струката и во педагошката област.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставната програма по *поледелско производство - изборна програма* ја реализираат наставници со завршени студии по:

- *земјоделство* (поледелска или општа насока).

Наставниците треба да имаат педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит, согласно со Законот за средно образование.

6.3. Стандард за простор

Соодветно на карактерот на програмските содржини и целите што треба да се постигнат со наставата, содржините по овој предмет се реализираат во училница, кабинет, лабораторија, во училишна економија и просториите во нејзините придружни објекти, како и во соодветни простории во тутунски комбинати. Стандардот за простор е предвиден во нормативот за простор и опрема за земјоделско-ветеринарната струка.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2008 година

7.2. Состав на работната група

1. Бранко Алексовски, раководител, Центар за стручно образование и обука - Скопје
2. д-р Симон Карајанков, професор, Факултет за земјоделски науки и храна - Скопје
3. Киро Пеливаноски, професор во СОУ „Орде Чопела” - Прилеп
4. Слобода Македонска, професор во СОУ „Орде Чопела” - Прилеп

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *поделско производство - изборна програма* ја одобри министерот за образование и наука со решение број **11-4721/10** од **20.06. 2008** година.